

कोठारी इंटरनेशनल स्कूल, नोएडा

वार्षिक परीक्षा – 2024-25

कक्षा-7

विषय: - संस्कृतम्

सेट-B (विवरणात्मकम्)

दिनांक: - गुरुवार 6 मार्च 2025

नाम _____

अनुक्रमांक: _____

निर्धारित: समय:- 2:30 होरा

अधिकतम अंक: - 60

निर्देश-

- इस प्रश्नपत्र में चार पृष्ठ व 14 प्रश्न हैं ।
- प्रश्न संख्या पत्रानुसार ही लिखिए ।
- प्रत्येक प्रश्न को ध्यान से पढ़कर उत्तर लिखें ।
- साफ तथा स्पष्ट लेख में उत्तर लिखिए ।

प्रश्न -1 निम्नलिखित गद्यांश पठित्वा निम्नलिखितानाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

1x5=5

निम्नलिखित गद्यांश को पढ़कर निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए ।

प्राचीन कालात् अधुना पर्यन्तं प्रत्येक युगस्य उत्तरोत्तर वृद्धिः, परिवर्तनम् एवम् आधुनिकीकरणं, वयं सङ्ग्रहालये स्पष्टरूपेण द्रष्टुम् समर्थाः । सङ्ग्रहालये सम्पूर्णदेशस्य विभिन्न क्षेत्रेषु उत्तरोत्तर वृद्धिः परिवर्तनम् च स्पष्टतया दृष्टिगोचरः भवति । सङ्ग्रहालये प्रत्येक क्षेत्रस्य वस्तुषु कालस्य प्रभावः परिवर्तनम् च वयं द्रष्टुम् समर्थाः । सङ्ग्रहालये त्वम् प्रत्येक मूर्तिः, चित्रम् आलेखं च ध्यानेन पठेः । पठित्वा एव स्व पुस्तिकायां लिखेः । तत्र प्रत्येकं कलाकृतिः अवशेषः च महत्वपूर्णः भवति । तस्य विषये सम्पूर्णम् एव विवरणं सङ्ग्रहालये एव भवति । तत्र त्वं सम्पूर्णं ज्ञानं एकत्रितं कृत्वा एव तेषां विषये स्व-ज्ञानवर्धनं कुर्याः । एवं यूयम् अस्माकं सभ्यतायाः सम्पूर्णं परिचयं प्राप्तं कुर्यात् ।

प्रश्नाः -

१. पूर्ण वाक्य में उत्तर लिखो -

- (क) सम्पूर्णदेशस्य विभिन्न क्षेत्रेषु उत्तरोत्तर वृद्धिः परिवर्तनम् च स्पष्टतया दृष्टिगोचरः कुत्र भवति ?
- (ख) कुत्र त्वं सम्पूर्णं ज्ञानं एकत्रितं कृत्वा एव तेषां विषये स्व-ज्ञानवर्धनं कुर्याः ?
- (ग) आधुनिकीकरणं, वयं कुत्र स्पष्टरूपेण द्रष्टुम् समर्थाः भवेम ?
- (घ) सङ्ग्रहालय शब्दस्य कः अर्थः ?
- (ङ) सङ्ग्रहालये किम् महत्वपूर्णः भवति ?

- प्रश्न-2** निम्नलिखितानि वाक्यानि उचितक्रमेण लिखत – **1x5=5**
 निम्नलिखित वाक्यों को उचित क्रम में लिखिए ।
 (क) विद्यालयेषु अपठन् बालकाः ।
 (ख) उद्याने अभ्रमन् नराः ।
 (ग) त्वं अगच्छः कदा विद्यालयम् ?
 (घ) राजभवनं प्रातः आवाम् अगच्छाम ।
 (ङ) भारतस्य वयं आस्म सैनिकाः ।
- प्रश्न - 3** निम्नलिखितेषु वाक्येषु निर्देशानुसारं वचन-परिवर्तनं कुरुत – **1x5=5**
 निम्नलिखित वाक्यों में निर्देशानुसार वचन परिवर्तन कीजिए ।
 (क) वृद्धः नरः जलम् अपिबत् । (एकवचनम्)
 (ख) त्वं दुग्धं कुतः आनयः ? (बहुवचनम्)
 (ग) आवां मनोहरंगीतं अस्मराव । (बहुवचनम्)
 (घ) शिक्षकाः भ्रमणाय अगच्छन् । (एकवचनम्)
 (ङ) ते विद्यालये अपठन् । (द्विवचनम्)
- प्रश्न - 4** अधोलिखितवाक्यानां हिन्दी अनुवादं कुरुत । **1x4 =4**
 निम्नलिखित वाक्यों का हिन्दी अनुवाद कीजिए ।
 (क) अद्य तु वयं वार्तालापं करिष्यामः ।
 (ख) अद्य वयं कक्षायाः बहिः तिष्ठामः ।
 (ग) अहम् अपि तत्र आगच्छामि ।
 (घ) किम् अद्य वयं पठिष्यामः ?
- प्रश्न - 5** अधोलिखित वाक्यानां संस्कृत अनुवादं कुरुत । **1x5=5**
 निम्नलिखित वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद कीजिए ।
 (क) हम दोनों राघव के घर गए ।
 (ख) मैंने लालकिला देखा ।
 (ग) अब तुम सब जाओ ।
 (घ) पाँच लड़कियां रंगमंच पर नाच रहीं हैं ।
 (ङ) मैं सातवीं कक्षा में पढता हूँ ।
- प्रश्न - 6** निम्नलिखितानि वाक्यानि शुद्धानि कुरुत । **1x5=5**
 निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध कीजिए ।
 (क) एकः पुष्पं वृक्षे अस्ति ।
 (ख) उद्याने चतस्रः बालकाः क्रीडन्ति ।
 (ग) त्वं विद्यालयं कदा अगच्छत ।
 (घ) युवां ह्यः किम् अकरोत् ?
 (ङ) यूयं भोजनम् अखादन् ।

प्रश्न - 7 निम्नलिखितानि अव्ययपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत ।
निम्नलिखित अव्ययों को चुनकर रिक्त स्थान भरिए ।

1x5=5

मञ्जूषा - बहिः, कुत्र, च, अधुना, अद्य

- (क) मानवी मानसी ----- विद्यालयं गच्छतः ।
(ख) ग्रीष्मावकाशेषु यूयं ----- अगच्छत ?
(ग) गृहात् ----- मा गच्छ ।
(घ) ----- त्वं किम् करोषि ?
(ङ) ----- गत्वा उद्याने क्रीड ।

प्रश्न - 8 निम्नलिखित शब्दानां पदपरिचयं लिखत ।
निम्नलिखित शब्दों का पद परिचय लिखिए ।

1/2x10=5

पदः	विभक्तिः	वचनम्
(क) लोचनाभ्याम्	-----	-----
(ख) लघुचेतसाम्	-----	-----
(ग) क्रियायाम्	-----	-----
(घ) साधूनाम्	-----	-----
(ङ) जनाः	-----	-----

प्रश्न - 9 निम्नलिखितेषु धातुषु निर्देशानुसारं प्रत्ययं योजयित्वा लिखत ।
निम्नलिखित धतुओं में निर्देशानुसार प्रत्यय जोड़कर लिखिए ।

1x5=5

- (क) हन् + क्त्वा = -----|
(ख) उत् + स्था + ल्यप् = -----|
(ग) खाद् + तुमुन् = -----|
(घ) लिख् + तुमुन् = -----|
(ङ) धाव् + क्त्वा = -----|

प्रश्न-10 विशेष्यस्य आधारे संस्कृतस्य संख्या प्रयोगं कुरुत ।
विशेष्य के आधार पर संस्कृत संख्यावाची शब्दों का प्रयोग कीजिए ।

1x5=5

- (क) मम हस्तयोः --(2)----- अंगुष्ठौ स्तः ।
(ख) तत्र (1) ----- कुक्कुरः तिष्ठति ।
(ग) --- (3)----- फलानि चत्वारि पुष्पाणि च तत्र सन्ति ।
(घ) बालकानां हस्ते --- (1)----- कन्दुकम् अस्ति ।
(ङ) अहम् ---- (1)----- पुस्तकं क्रीणामि ।

प्रश्न-11 निम्नलिखितयोः एकस्य श्लोकस्य हिन्दी भाषायाम् अर्थम् लिखत ।
निम्नलिखित में से किसी एक श्लोक का हिन्दी भाषा में अर्थ लिखो ।

2x1=2

श्लोक -1 अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम् ।
उदारचरितानां तु वसुधैव कुटुम्बकं ॥

अथवा

श्लोक -2

प्रियवाक्यप्रदानेन , सर्वे तुष्यन्ति जन्तवः ।
तस्मात् तदेव वक्तव्यं , वचने का दरिद्रता ॥

प्रश्न-12 प्रश्नपत्रात् भिन्नम् स्व संस्कृत पाठ्यपुस्तकस्य कोऽपि एकं श्लोकं लिखत ।
प्रश्नपत्र से भिन्न अपनी संस्कृत की पाठ्य पुस्तक का कोई एक श्लोक लिखिए ।

2x1=2

प्रश्न-13 निम्नलिखितेषु कोऽपि एकं शब्दरूपं पूरयित्वा पुनः लिखत ।
निम्नलिखित में से कोई एक शब्दरूप पूर्ण करके पुनः लिखिए ।
लता (आकारान्त स्त्रीलिंग)

1/2x8=4

विभक्ति	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	लता	-----	लताः
द्वितीया	लताम्	लते	लताः
तृतीया	-----	लताभ्याम्	-----
चतुर्थी	-----	लताभ्याम्	लताभ्यः
पञ्चमी	लतायाः	-----	लताभ्यः
षष्ठी	लतायाः	-----	लतानाम्
सप्तमी	-----	लतयोः	-----

अथवा

किम् (नपुंसक लिंग)

विभक्ति	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
प्रथमा	किम्	-----	कानि
द्वितीया	-----	के	-----
तृतीया	केन	-----	कैः
चतुर्थी	-----	काभ्याम्	केभ्यः
पञ्चमी	कस्मात्	काभ्याम्	-----
षष्ठी	-----	कयोः	केषाम्
सप्तमी	-----	कयोः	केषु

प्रश्न-14 निम्नलिखित धातुनाम् रूपाणि निर्देशानुसारम् लकारेषु लिखत ।

1x3=3

निम्नलिखित धातुओ के रूप निर्देशानुसार लकार में लिखिए । (विभक्ति वचन के साथ)

1. भू धातु – लोट् लकार
2. कृ धातु – लट् लकार
3. गम् धातु – लङ् लकार